

AKTUALITĀTES SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANĀ

DECEMBRIS 2024

LATVIJĀ:

- Š.g. 18. decembrī valdības sēdē tika apstiprināts “Vardarbības pret sievieti un vardarbības ģimenē novēršanas un apkarošanas plāns 2024.-2029. gadam”, kas paredz izstrādāt integrētu, mērķtiecīgu un efektīvu politiku, lai novērstu un mazinātu vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē. Mērķa sasniegšanai plānā ir izvirzīti četri rīcības virzieni - preventīvie pasākumi vardarbības pret sievieti un vardarbības ģimenē novēršanai, vardarbībā cietušo personu aizsardzības un atbalsta pasākumu nodrošināšana un to pilnveide, vardarbības veicēja atbildības stiprināšana, atbalsta un rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšana, kā arī vienotas, koordinētas un iekļaujošas politikas un tiesiskā regulējuma izveide.
- Par godu Starptautiskajai cilvēktiesību dienai 10. decembrī Tiesībsarga birojā notika pētījuma par cietušo pagaidu aizsardzību pret vardarbību civilprocesā prezentācija un diskusija par šī aizsardzības mehānisma efektivitāti. Pētījumā secināts, ka mehānisms pagaidu aizsardzībai pret vardarbību strādā un tiek izmantots, taču tas ir pilnveidojams. Izanalizējot 1630 lietas no tiesu prakses par 2021. un 2022. gadu, secināts, ka pastāv virkne nepilnību, kas saistītas ar iesaistīto pušu nepietiekamu informēšanu, kā arī vajadzību veikt izmaiņas normatīvajā regulējumā.
- Centrs MARTA sadarbībā ar Rīgas sociālo dienestu aicina pieteikties bezmaksas atbalsta grupai vardarbībā cietušām pilngadīgām personām. Atbalsta grupa norisināsies no 22. janvāra, trešdienu vakaros no 18.00 - 20.30 klātienē Centrs MARTA telpās. Pieteikumu dalībai darba grupā var iesniegt līdz š.g. 15. janvārim.

- Decembrī noslēdzās biedrības “Riga TechGirls” organizētās iniciatīvas “Female Founders Lunch” 2024. gada sezona, kuras mērķis bija veicināt pieredzes apmaiņu starp uzņēmējām, sekmējot jaunu biznesa ideju radīšanu un realizēšanu. 2024. gadā vairāk nekā 20 uzņēmējas un uzņēmumu vadītājas dalījās savos pieredzes stāstos, bet kopumā iniciatīva pulcēja vairāk nekā 350 dalībnieces.
- Agrīni atklāts krūts vēzis aptuveni 70% gadījumu jāārstē, neizmantojot ķīmijterapiju, taču to var noteikt tikai specifiskās audu analīzēs. Līdz šim sievietes Latvijā analīzēm vajadzīgos 3000 eiro maksāja pašas vai lūdza ziedotāju atbalstu. No 2024. gada decembra šīs specifiskās analīzes apmaksā valsts - tas nozīmē, ka simtiem sieviešu vairs nebūs jāveic ķīmijterapija un jāpiedzīvo tās blaknes.
- Aicinām iepazīties ar īsfilmu “Latvijas kods. Postpartum”, kas ir režisores Katrīnas Birkinbergas stāsts par trīs jauno māmiņu pieredzi pēc bērna piedzimšanas. Savās videodienasgrāmatās sievietes atklāj ikdienas grūtības, kā arī prieka mirkļus. Režisore izsaka cerību, ka šī filma raisīs diskusiju par jaunajām māmiņām nepieciešamo atbalstu.

E I R O P Ā :

- 10. decembrī Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (EIGE) nāca klajā ar Dzimumu līdztiesības indeksu 2024. gadam. Dzimumu līdztiesības indekss ir rīks, kas mēra sasniegto progresu dzimumu līdztiesības jomā Eiropas Savienībā. Indekss tiek veidots no 31 rādītāja par sieviešu un vīriešu situāciju sešās jomās – darbs, nauda, zināšanas, laiks, vara, veselība. Indeksā izmanto skalu no 1 līdz 100 punktiem, kur “1” nozīmē pilnīgu līdztiesības trūkumu, bet “100” nozīmē pilnīgu līdztiesību. **Eiropas Savienības kopējais vērtējums 2024. gadā ir 71 punkts no 100**, kas nozīmē, ka ES kopumā vēl ir nepieciešami nozīmīgi uzlabojumi dzimumu līdztiesības jomā. **Latvija šogad ar 62.6 punktiem, kas ir par 1.1 punktu labāks rādītājs nekā 2023. gadā, ieņēma 19. vietu starp 27 ES dalībvalstīm.** Latvijas labākais sniegums Eiropas Savienības līmenī ir darba jomā, kur Latvija ieņem 8. vietu ar 77.5 punktiem. Kopš 2021. gada Latvija šajā jomā ir pakāpusies par sešām pozīcijām, kas ir otrs lielākais pieaugums Eiropas Savienībā. Dzimumu nevienlīdzība Latvijā ir īpaši izteikta tādās jomās kā nauda un laiks. **Izteikta nevienlīdzība ir novērojama starp sieviešu un vīriešu iesaisti aprūpes pienākumu veikšanā.** Bērnu, mazbērnu, vecāku vai radnieku, kuriem ir invaliditāte, aprūpē iesaistās 41% aptaujāto sieviešu Latvijā savukārt šīs pašas aktivitātes veic tikai 24% vīriešu.

- EIGE ir nācis klajā ar vairākām jaunām publikācijām decembrī. 9. decembrī tika publicēts pētījums par kibervardarbības novēršanu un digitālo platformu lomu šajā procesā. Tāpat EIGE publicēja pārskatu par nākotnes aktuālajām tēmām, tendencēm un izaicinājumiem dzimumu līdztiesības jomā, un kā politikas veidotājiem ņemt vērā un prognozēt šīs tendences, veidojot ilgtspējīgu dzimumu līdztiesības politiku.
- 2. decembrī norisinājās Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padome. Padomes ietvaros tika apstiprināti arī divi Padomes secinājumi par dzimumu līdztiesību. Padome apstiprināja secinājumus par sieviešu un meiteņu psihoemocionālās veselības stiprināšanu, kā arī secinājumus par darba un privātās dzīves līdzsvara un dzimumu līdztiesības nodrošināšanu visām paaudzēm demogrāfisko izaicinājumu kontekstā. Ierosinātie pasākumi ietver neformālās aprūpes pakalpojumu stiprināšanu, elastīga darba režīma ieviešanu, ar vecumu saistītas diskriminācijas novēršanu un paaudžu solidaritātes veicināšanu.
- No 9. līdz 15. decembrim Eiropas Parlamenta komitejas un delegācijas diskutēja par to, kā veicināt sieviešu iespējas digitalizācijas laikmetā, tādējādi atzīmējot jau piekto Eiropas Dzimumu līdztiesības nedēļu.
- Gatavojoties ANO 69. Sieviešu statusa komisijas sesijai, kas norisināsies 2025. gada martā Ņujorkā, Eiropas Parlaments decembrī vienojās par rekomendācijām ES pozīcijai. Eiropas Parlaments aicina ES uzņemties vadošo lomu, lai panāktu vienlīdzīgas iespējas sievietēm visās dzīves jomās, īstenojot Pekinas deklarācijā un rīcības platformā ietvertos principus. Tāpat Parlamenta deputāti norāda, ka ES ir jāatbalsta partnervalstis dzimumu līdztiesības veicināšanā un jārāda piemērs šajā jomā, nodrošinot, ka sieviešu un meiteņu tiesības ir ES ārpolitikas neatņemama sastāvdaļa.
- Briselē uz ēkas sienām izveido kolāžu ar sieviešu slepkavību upuru vārdu plakātiem, tādējādi godinot 22 sieviešu slepkavību upurus 2024. gadā. Asociācijas “Briseles feministiskās kolāžas” dalībnieces sagatavoja plakātus, uz kuriem bija uzzīmēti upuru vārdi un slepkavību datumi.
- Svētku laikā Igaunijā policija ir saņēmusi divrezi vairāk izsaukumu saistībā ar vardarbību ģimenē. Tāpat pēc svētkiem palielinās to sieviešu skaits, kuras meklē palīdzību krīzes centros.

P A S A U L Ē :

- ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu tiesību aizsardzības institūcija (UN Women) ir nākusi klajā ar paziņojumu, ka 2025. gada Starptautiskās sieviešu tiesību dienas tēma ir “Tiesības. Līdztiesība. Sieviešu iespēju veicināšana: Visām sievietēm un meitenēm!”. Šī gada tēma aicina rīkoties, lai veicinātu līdztiesību un vienādas tiesības visiem. Īpaša loma šī gada tēmā ir jauniešiem, īpaši jaunām sievietēm un meitenēm, kuras nepieciešams atbalstīt, lai viņas kļūtu par ilgstošu pārmaiņu katalizatoriem.
- Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) ir publicējusi pētījumu par attīstības finanšu jomu un tās iespējam veicināt dzimumu līdztiesību. Pētījums sniedz pārskatu par starptautisko attīstības finansējumu un palīdzību, lai veicinātu dzimumu līdztiesību. Tajā tiek analizēti OECD savāktie dati, lai izpētītu dažādas tendences un identificētu jomas, kurās finansējumu var izmantot efektīvāk, lai veicinātu dzimumu līdztiesību.
- OECD ir nākusi klajā ar ziņojumu un instrumentu kopumu, kā cīnīties ar bezpajumtniecību. Visās OECD valstīs bezpajumtniecība ir aktuāls izaicinājums, un tiek lēsts, ka vairāk nekā 2 miljoni cilvēku gadā saskaras ar bezpajumtniecības problēmu. Jaunais ziņojums apkopo jaunākos pētījumus un politikas praksi, lai palīdzētu politikas veidotājiem izstrādāt labāku politiku bezpajumtniecības problēmas risināšanai, tostarp īpašu uzmanību pievēršot dzimumu līdztiesības perspektīvai un ar dzimumu saistītas vardarbības problemātikai.
- Afganistānas talibu valdība paziņojusi, ka Afganistānā slēgs visas valsts un ārvalstu nevalstiskās organizācijas, kas nodarbina sievietes. Talibi jau ir aizlieguši sievietēm strādāt daudzās darbavietās un lielākajā daļā sabiedrisko vietu, tostarp slimnīcās. Šobrīd Afganistānā sievietēm vairs nav iespējas iegūt tālāku izglītību pēc sestās klases.